

En „Privatskole“ for 200 Aar siden.

Af Arthur Skjelderup.

I det syttende og attende Aarhundrede, da der var ganske faa lærde Skoler, hjalp man sig i Norge ofte med at sende sine Sønner til en Præst, som paatog sig Undervisningen. Man kjender flere Præster, som stadig tog imod Gutter og læste med dem saa længe, at de kunde dimitteres til Universitetet i København.

Blandt saadanne Præster fortjener at nævnes Sognepræst Augustinus Skjelderup i Lardal i Vestfold Fylke (tidligere Jarlsberg og Laurvig Amt).

Augustinus Skjelderup blev født 8. October 1672 paa Beitstadens Præstegaard og gik paa Skole i Trondhem, hvorfra han i 1690 dimitteredes til Universitetet. Efter 3 Aars theologiske Studier i København blev han i 1693 Kapellan hos Sognepræst Bastian Stabel i Lardal, blev gift med dennes Datter og efterfulgte ham som Sognepræst i 1704. Han døde i sit Embede i Mai 1743 efter at have været knyttet til Lardal i 50 Aar.

Augustinus Skjelderups Sønesøn Sognepræst i Hof i Vestfold Jacob Worm Skjelderup (f. 1723 d. 1787) har givet en interessant Skildring*) af sin Bedstefader, som, efter alt hvad der foreligger, aabenbart har været en eiendommelig og sympatisk Præsteskikkelse. Ikke alene var han en nidkær Sjælesørger, men interesserede sig ogsaa varmt for sin Menigheds timelige Vel.

Denne Mand var tillige en interesseret Informator. Gjennem flere Aar modtog han Elever, som boede hos ham i kortere eller længere Tid, og hvoraf mange af ham blev dimitterede til Universitetet. Hans Sønesøn fortæller, at det til at begynde med var en »Virkning af hans ringe Vilkaar i hans første Embedsaar, at han søgte at erstatte sin Mangel ved at antage skikkelige Folks Børn til Information i Studeringerne«. Men lidt efter lidt blev Informationen ham en Glæde og en Opkvikkelse, som han vanskelig kunde undvære. Hans Sønesøn skildrer hans Undervisningsmetoder og fortæller Detailler og smaa Episoder, som viser, at han har været baade en dygtig og en original Lærer meget afholdt af sine Elever.

Fra Sønesønnen har vi en Fortegnelse over Elever, som har faaet sin Undervisning hos Augustinus Skjelderup. Det er neppe sandsynligt, at Fortegnelsen er udtømmende, men det tør alligevel have Interesse at gengive den her suppleret med nogle faa biografiske Oplysninger:

*) Delvis trykt i Arthur Skjelderups Bog: Slægtshistoriske Meddelelser om Familierne Skjelderup og Clauson m. fl. (Christiania 1915).

1. Niels Jørgensen Kongsberg (f. 1685 i Flesberg d. 1763 som Sognepræst i Kongsberg).
2. Isach Muus (f. 1692 i Christiania d. 1753 som Sognepræst i Bø i Telemarken).
3. Nils Stenshorn (f. 1692 i »Akershus Stift«, maaske paa Eker, Feltpræst, Sognepræst til Saude, d. 1733).
4. Nils Nilsen Colberg (f. 1695, blev Sognepræst i Lyngdal i 1722).
5. Michael Skielderup (Augustinus Skielderups ældste Søn, f. 1695 i Lardal, adjungeret Præst hos sin Fader 1721—33 og d. 1743 som Sognepræst til Stokke i Jarlsberg).
6. Bastian Skielderup (Augustinus Skielderups anden Søn f. 1698 i Lardal d. 1765 som Sognepræst i Botne og Provst i Jarlsberg).
7. Søren Skielderup (Augustinus Skielderups yngste Søn, d. som Sognepræst i Vinje i Telemarken).
8. Carl Christian Holst (f. 1690 i Tønsberg d. 1737 som Sognepræst i Borre).
9. Hans Schierven (f. 1706 i Drammen af Forældre Johannes Backe og Margrethe Schierven og d. 1738 som Kapellan i Sande i Jarlsberg).
10. Andreas Samuelsen Thrane (f. 1707 i Nannestad d. 1742 som Sognepræst i Borre. Han var i nogen Tid Kapellan hos Augustinus Skielderup og blev — anden Gang — gift med dennes Datter Anna Jacobæa).
11. Christian Grønbeck (f. 1709 paa Strømsø d. 1773 som Sognepræst i Skjeberg).
12. Niels Quam (f. 1709 paa Strømsø d. 1774 som Sognepræst i Aal).
13. Nils Floer (f. 1710 paa Strømsø d. 1765 som Kapellan i Aal).
14. Ambrosius Floer Hofgaard (f. 1713 paa Bragernes d. 1786 som Sognepræst i Skjeberg).
15. Lauritz Jacobsen Alsbach (f. 1712 i Laurvig d. 1762 som Sognepræst i Stubbekjøbing paa Falster).
16. Christopher Paul Hammer (f. 1718 paa Eidsfos Jernværk d. 1793 som Sognepræst i Sande i Jarlsberg. Efter anden Kilde ved man, at han var hos Augustinus Skielderup i 4 Aar 1732—36).
17. Engelbrekt Wulff (f. 1713 i Frederiksstad d. 1786 som fhv. Sognepræst i Bamle).
18. Niels Glatved (f. 1717 i Sandsvær d. 1773 som Sognepræst i Fredrikshald. Han var til 1750 Præst og forannævnte Lauritz Alsbachs Forgjænger i Stubbekjøbing).
19. Lauritz Glatved (yngre Broder af Niels G. f. 1719 i Sandsvær d. 1769 som Sognepræst i Vardal).
20. Frederik Christian Styhr (f. 1720 d. 1761 i Ramnes som Vicepastor med Successionsret).
21. Frederik Callundan (f. 1720 i Sandherred d. 1797 som Sognepræst i Sønderhaa ved Thisted).
22. Ulrik Sommer (f. 1723 i Skien d. 1795 som Sognepræst i Rødenes).
23. Gerhard v. d. Lith Mow (f. 1717 i Brunlanes d. 1765 som Sognepræst i Bø i Telemarken).

24. Ulrik Røring (nærmere Oplysninger haves ikke).
25. Jacob Worm Skjelderup*) (Sønnesøn af Augustinus Skielderup og Søn af forannævnte Michael Skielderup. F. 1723 hos Bedstefaderen d. 1787 som Sognepræst i Hof i Jarlsberg).
26. Johan Christopher v. Koss (f. paa Bragernes d. 1778 som Sognepræst i Bygland og Provst i Raabygdelaget).
27. Peder Broch (f. 1722 i Sandsvær d. 1773 som res. Kapellan i Stange).
28. Jørgen Mandal (f. 1725 i Ramnes d. 1793 som Sognepræst i Grue. Han var vistnok kun en kort Tid hos Augustinus Skielderup, idet han kom ind paa Christiania Skole og blev dimitteret derfra).
29. Wilhelm Broager (f. 1725 paa Kongsberg d. 1773 som Sognepræst i Tjølling).
30. Michael Nielsen (f. 1716 i Christiania d. 1739 som Lærer ved Christiania Skole).
31. Poul Heltzen (skulde egentlig hede Hellesen, idet han var Søn af Kjøbmand i Christiania Helle Michelsen. F. 1711 i Christiania d. 1772 i København som 1ste Direktør ved den kgl. »bestandige Enkekasse« og Kommissarius ved Myntvæsenet med Titel af Konferentsraad).
32. Michael Heltzen (yngre Broder af forannævnte Poul Heltzen, d. 1770 som Oberberghauptmand paa Kongsberg).
33. Poul Nielsen (Søn af Kjøbmand Niels Michelsen og Eleonore Vogt. F. 1714 i Christiania d. ib. 1761. Han var Vicelagmand i Christiania og ejede bl. a. Nedre Foss Mølle).
34. Iver Madsen Wiel (f. 1711 paa Strømsø d. 1756 som Foged i Ringerike og Hallingdal. Han blev kort før sin Død udnævnt til Generalskibsmaaler i Christiania Stift, men tiltraadte ikke dette Embede).
35. Christian Andersen Styhr (f. 1711 paa Falkenstein i Borre d. 1788 paa Kongsberg som Sorenskriver i Numedal og Sandsvær. Han var theologisk Kandidat og førte Titel af Krigsraad).
36. Johan Christopher von Oetken (f. ca. 1712, blev Officer og tog Afsked som Premierlieutenant 1751).
37. Jacob Bull (blev vistnok Officer. Nærmere Oplysninger mangler.)
38. Johan Daniel Richelieu (f. 1717 i Eker, blev senere Officer).
39. Hans Alstrup (f. 1713 i Bamble d. 1768 som Forvalter paa Ulefos i Hollen).
40. Lars Robsahm (f. 1721 paa Bragernes d. 1778 i Stange som Foged i Hedemarken og titulær Kammerraad).
41. Ole Peter Kølle (dbt. 20. September 1724 i Akershus Slotskirke d. i København).

Da Augustinus Skielderup døde i 1743, blev han efterfulgt af Niels Jacobsen Bierregaard (f. 1706 d. 1770).

*) Han skrev sit Navn Skjelderup (med j), medens hans Forfædre skrev Skielderup (med i).

Merkelig nok beskjæftigede ogsaa Bierregaard sig meget med Information. Hans Søstersøn den bekendte Professor J. N. Wilse fortæller herom i sine »Reise-Iagttagelser« B. I. S. 62 flg.

Præstegaarden i Lardal var saaledes i den største Del af det attende Aarhundrede en liden Privatskole, hvor mange unge Mennesker fik sin Undervisning.

Lardal var i det attende Aarhundrede et ganske lidet Kald, hvortil Greverne Wedel paa Jarlsberg havde Kaldsretten. Selv i gode Aar var Indtægten ikke over 300 Rdl., og det kunde nok derfor komme vel med for Præsterne at faa en Ekstraindtægt ved Information. Dette saa meget mere, som baade Skielderup og Bierregaard begge var 2 Gange gifte og havde mange Børn.
